

Medicinhistoriska museet i Göteborg 2023

Källor

ELD OCH BLOD

BOTARE, BETTLARE OCH VANLIGT FOLK (Rum 2)

Källor

Dubb, Pehr *Åminnelse-tal, öfver cancellie-rådet och commendören utaf Wasaordern, samt kongl. Vet. Acad. Ledamot högvälborne herr friherre Clas Alströmer upläst i k. Vet. Acad. Den 1 junii 1796* (1796)

Litteratur

Broberg, Gunnar (red.) *Til at stwdera läkedom. Tio studier i svensk medicinhistoria*(2008)

Drakman, Anneli *När kroppen slöts och blev fast* (2018)

Höglund, Hugo *Göteborgs kommunala sjukvård* (1955)

Johannisson, Karin *Kroppens tunna skal* (1988)

Johannisson, Karin *Medicinens öga* (1990)

Nordström, Åke *Vården och staten: Källor till hälso- och sjukvårdens historia från medeltiden till 1967 Del 1* (2020)

Nordström, Åke *Vården och staten: Källor till hälso- och sjukvårdens historia från medeltiden till 1967 Del 2* (2020)

Porter, Roy *The Greatest Benefit to Mankind* (1997)

Sundin, Jan (red) *Svenska folkets hälsa i historiskt perspektiv* Statens folkhälsoinstitut (2005)

Tillhagen, Carl-Herman *Folklig läkekonst* (1958)

Uddenberg, Nils *Lidande och läkedom 1 Medicinens historia fram till 1800* (2015)

Uddenberg, Nils *Lidande och läkedom 2 Medicinens historia från 1800 till 1950* (2015)

Öberg, Lisa *Barnmorskan och läkaren* (1996)

Folkmedicin, Meddelande XLIII 1981, Västerbottens Norra Fornminnesförening, Skellefteå museum (1981)

Artiklar

Britta Lena Andersson (Svenskt kvinnobiografiskt lexikon)

<https://skbl.se/sv/artikel/BritaLenaAndersson>

Britta Lena Andersson (Wikipedia)

https://sv.wikipedia.org/wiki/Britta_Lena_Andersson

Pehr Dubb (Wikipedia)

https://sv.wikipedia.org/wiki/Per_Dubb

Pehr Dubb (Svensk biografiskt lexikon)

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=17671>

ELD OCH BLOD (Rum 3)

Litteratur

- Andersson, Stig *En kamp för livet: sjukvårdens utveckling från medeltid till nutid* (2019)
- Andersson, Åsa *Ett högt och ädelt kall* (2002)
- Carlsson, Barthold *Rapsodiska minnen från det gamla Sahlgrenska sjukhuset* i Svensk Läkartidning årg. 41, 1944
- Christensen, Jan *Liberalernas stad: fattigvård och kulturdonationer i artonhundratalets Göteborg* (2009)
- Carlsson, Gösta (red.) *Sjukvården i Göteborg 200 år, 1782–1982. En presentation.* (1982)
- Emanuelsson, Agneta *Pionjärer i vitt* (1988)
- Haugen, Inger Wiklund *Sjukhussköterskeutbildningen i Göteborg före 1900* Särtryck ur Sydsvenska Medicinhistoriska Sällskapetets Årsskrift 1973 (1974)
- Höjeberg, Pia: *Jordemor* (2011)
- Jerlov, Emil *Barnmorskeläroanstalten i Göteborg 1856-1956* (1957)
- Lagerlöf Nilsson, Ulrika *Barnmorskan som statens tjänarinna* i Christensen, Jan (red.) "Göteborg genom tiderna: Nedslag i stadens sociala och politiska historia" (2021)
- Larsson, Lisbeth (red.) *Hundrade och en Göteborgskvinnor* (2018)
- Milton, Lena *Folkhemmets barnmorskor* (2001)
- Nordström, Åke *Vården och staten: Källor till hälso- och sjukvårdens historia från medeltiden till 1967 Del 1* (2020)
- Nordström, Åke *Vården och staten: Källor till hälso- och sjukvårdens historia från medeltiden till 1967 Del 2* (2020)
- Nyberg, Gudrun *Systrar de första utbildade sjuksköterskorna i Sverige* (2019)
- Romlid, Christina *Makt motstånd och förändring* (1998)
- Sundin, Jan (red.) *Svenska folkets hälsa i historiskt perspektiv* Statens folkhälsoinstitut (2005)
- Uddenberg, Nils *Lidande och läkedom 1 Medicinens historia fram till 1800* (2015)
- Uddenberg, Nils *Lidande och läkedom 2 Medicinens historia från 1800 till 1950* (2015)
- Wisselgren, Maria J *Att föda barn – från privat till offentlig angelägenhet* (2005)
- Öberg Lisa *Vår yttre person* (2005)
- Öberg, Lisa *Barnmorskan och läkaren* (1996)

Artiklar

- Johanna Hedén (Svensk kvinnobiografiskt lexikon)
<https://www.skbl.se/sv/artikel/JohannaHeden>
- Johanna Hedén (Wikipedia)
https://sv.wikipedia.org/wiki/Johanna_Hed%C3%A9n

SMUTS, SKIT OCH SJUKDOM (Rum 4)

Källor

Wigardh, Thora En *"Fru Doktors" tack till Mogens Lang* i Tidskriften Idun Årg. 29, N:r 3 (1916)
[Idun \(Årg. 29, N:r 3\) \(gu.se\)](#)

Underrättelse om Vad iakttagas bör till förekommande av smittosamma Sjukdomars och Farsoters utbredande. Uppsatt på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning i enlighet med Kongl. Sundhets-Collegii underdåniga Betänkande, 1813

"Minnestal vid firandet af Sahlgrenska sjukhusets hundraåriga tillvaro den 31 mars 1882 "
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/51447>

Göteborgs kommunalkalender 1933–1960. Kommunalkalendrarna (1929–1997) finns tillgängliga digitalt hos Regionarkivet för Västra Götalandsregionen och Göteborgs stad:
https://sok.regionarkivet.se/search/gbg_kk/index

Kamratförbundet Sahlgrensringens intervju med sjuksköterskan och barnmorskan Hanna Bernin 1969-03-19, ur Medicinhistoriska museets arkiv

Kamratförbundet Sahlgrensringens intervju med sjuksköterskan Hedvig Andersson 1969-01-16, ur Medicinhistoriska museets arkiv

Kamratförbundet Sahlgrensringens intervju med sjuksköterskan Elisabeth Sandberg 1981-09-27, ur Medicinhistoriska museets arkiv

Marco Cavalchini intervju med Solveig Trädgårdh sjuksköterska vid Dispensären. Intervjuad 1981. Ur Medicinhistoriska museets arkiv

Litteratur

Andersson, Stig *En kamp för livet: sjukvårdens utveckling från medeltid till nutid* (2019)

Arvidsson, Sven-Olov *De svenska koleraepidemierna* (1972)

Carlsson, Gösta (red.) *Sjukvården i Göteborg 200 år, 1782–1982. En presentation.* (1982)

Castenbrant, Helene *Rödsot i Sverige 1750–1900* (2012)

Dahlgren, Eva F *Fallna kvinnor när samhällets bottensats skulle lära sig veta hut* (2013)

Daun, Johannes *Arbetet för sundhetens befrämjande*

Ekman, Sven *100 år för hälsan – Göteborgs hälsovårdsnämnd 1875–1975* Göteborgs kommun. Hälsovårdsnämnden (1975)

Emanuelsson, Agneta *Pionjärer i vitt* (1988)

Hirdman, Yvonne (red) *Sveriges historia: 1920–1965*

Johannisson, Karin *Folkhälsa: det svenska projektet från 1900 till 2:a världskriget i "Lychnos: Årsbok för idéhistoria och vetenskapshistoria 1991"* (1992)

Julich, *Solveig Bussar och bildtrafik i " Bussen är budskapet : perspektiv på mobilitet, materialitet och modernitet"* (2013)

Känsö vårdprogram (2007) Fortifikationsverket.

Känsö karantänsanläggning i "Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Del 2"

Stadsbyggnadskontoret/Göteborgs Stadsmuseum

Milton, Lena *"Folkhemmets barnmorskor"* (2001)

Nordström, Åke *Vården och staten: Källor till hälso- och sjukvårdens historia från medeltiden till 1967* Del 1 (2020)

Nyberg, Gudrun *Medicinen, människan, vården* (2017)

Porter, Roy *The Greatest Benefit to Mankind*

Sundin, Jan (red) *Svenska folkets hälsa i historiskt perspektiv* Statens folkhälsoinstitut (2005)

Uddenberg, Nils *Lidande och läkedom 1 Medicinens historia fram till 1800* (2015)

Öberg, Lars *Koleraepidemin i Göteborg* (1984)

Öberg Lisa *Vår yttre person* (2005)

Öberg, Lisa *Barnmorskan och läkaren* (1996)

Artiklar

Känsö karantänsanläggning (Wikipedia)

https://sv.wikipedia.org/wiki/K%C3%A4ns%C3%B6_karant%C3%A4nsanl%C3%A4ggnig

Stora Känsö i Bebyggelseregistret (Riksantikvarieämbetet)

<https://bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/anlaggning/visaHistorik.raa?anlaggningId=21300000008387>

Thora Wigardh (Svenskt kvinnobiografiskt lexikon)

<https://skbl.se/sv/artikel/ThoraAlfhildaEvelinaWigardh>

[När vaccinationerna utrotade smittkopporna \(scb.se\)](#)

EN NY TID (Rum 5)

Källor

Kamratförbundet Sahlgrensringens intervju med sjuksköterskeskolans rektor Greta Westerberg 1969-11-01, ur Medicinhistoriska museets arkiv

Kamratförbundet Sahlgrensringens intervju med sjuksköterskan Hedvig Andersson 1969-01-16, ur Medicinhistoriska museets arkiv

Kamratförbundet Sahlgrensringens intervju med sjuksköterskan Eva Eriksson 1969-05-27, ur Medicinhistoriska museets arkiv

Kamratförbundet Sahlgrensringens intervju med sjuksköterskan Ingeborg Kastman 1969-01-21, ur Medicinhistoriska museets arkiv

Kamratförbundet Sahlgrensringens intervju med sjuksköterskan Britta Källström 1968-05-07, ur Medicinhistoriska museets samlingar

Trådbandsinspelning. MHM Tråd 1, Hugo Höglunds inledningsföredrag del 1, Svenska sjukhusföreningens årsmöte, den 23 april 1955, ur Medicinhistoriska museets arkiv

Göteborgs stads sjukhusdirektions årsberättelse för 1933–1959. Göteborg

<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/60588>

Sterning, Ulla *Mina år på Sahlgrenska 1948–1994* (opublicerad)

Litteratur

Bäckström, Mattias (red.) *Det femte Sahlgrenska som mediesystem* (opublicerad)
Carlsson, Gösta (red.) *Sjukvården i Göteborg 200 år, 1782–1982. En presentation.* (1982)
Carlsson, Gösta *Enastående sa Oscar II. Krönika om Sahlgrenska sjukhuset 1899–1999.* (1999)
Höglund, Hugo *Göteborgs kommunala sjukvård* (1955)
Höglund, Hugo *Sjukvårdsorganisationen i Göteborg. I ” Svenska sjukhusföreningens årsbok 1955”.* (1956)
Nordström, Åke *Vården och staten: Källor till hälso- och sjukvårdens historia från medeltiden till 1967 Del 1* (2020)
Nyberg, Gudrun *Medicinen, människan, vården* (2017)
Sahlgrenska Sjukhuset. *Centralkomplexet På Sahlgrenska Sjukhuset* (1959)
Wennerberg, Johan *Läkemedel som förändrat världen* (2013)

Artiklar

[Jörgen Lehmann upptäckte läkemedel mot både tuberkulos och blodpropp \(akademiliv.se\)](https://akademiliv.se)
[Sugklockan en världssuccé \(lakartidningen.se\)](https://lakartidningen.se)

ORDNING OCH KONTROLL (Rum 7)

Källor

Göteborgs kommunalkalender 1933–1960. Kommunalkalendrarna (1929–1997)
[Regionarkivet / Register / Göteborgs kommunalkalender 1929--1997](https://regionarkivet.se)
Göteborgs adress- och industrikalendrar 1850–1899.
[Göteborgs adress- och industrikalendrar \(regionarkivet.se\)](https://regionarkivet.se)

Litteratur

Andersson, Stig *En kamp för livet: sjukvårdens utveckling från medeltid till nutid* (2019)
Christensen, Jan *Liberalernas stad: fattigvård och kulturdonationer i artonhundratalets Göteborg* (2009)
Hirdman, Yvonne (red.) *Sveriges historia: 1920–1965* (2012)
Johannisson, Karin *Medicinens öga* (1990)
Nordström, Åke *Vården och staten: Källor till hälso- och sjukvårdens historia från medeltiden till 1967 Del 2* (2020)
Sundin, Jan (red.) *Svenska folkets hälsa i historiskt perspektiv* Statens folkhälsoinstitut (2005)
Tydén, Mattias *Från politik till praktik: de svenska steriliseringslagarna 1935–1975* (2002)

Artiklar

Ordning på stan
<https://popularhistoria.se/samhalle/brott-straфф/ordning-pa-stan>
[Polisarkiv - Riksarkivet](https://polisarkiv.se)

EN NY TIDS PSYKIATRI (Rum 8)

Källor

Gibraltar, Göteborg 1900 i Överinspektören för sinnessjukvårdens berättelser 1899–1914
[190014IK \(riksarkivet.se\)](https://www.riksarkivet.se/190014IK)

Psykisk hälsa ett gemensamt ansvar Rapport 2015:10. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.
[Psykisk hälsa – ett gemensamt ansvar | Vård- och omsorgsanalys \(vardanalys.se\)](https://www.vardochomsorg.se/psykisk-halsa-ett-gemensamt-ansvar)

Mentalsjukhusens personalorganisation – Del II – Målsättning och utformning. SOU 1965:50
[Digitaliserade SOU:er \(kb.se\)](https://www.sou.se/dokument/sou/1965/50)

Göteborgs kommunalkalender 1933–1960. Kommunalkalendrarna (1929–1997) finns tillgängliga digitalt hos Regionarkivet för Västra Götalandsregionen och Göteborgs stad:
https://sok.regionarkivet.se/search/gbg_kk/index

Göteborgs stads sjukhusdirektions årsberättelse för 1933–1959. Göteborg
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/60588>

Mitt jobb på Lillhagens centralkök, Christer Andersson (2019) opublicerad

Intervju med Karl Erik Sterner, vårdare på Gibraltars fattig och försörjningsanläggning och Lillhagens sjukhus. 1988-08-02. Ur Medicinhistoriska museets samlingar

Intervju med Rino Bozajic, konstnär lärare vid Studieverksamheten 2023-01-26

Intervju med Lars Eriksson överläkare på Lillhagen och Rågården 2022-11-29

Intervju med Birgitta Fält, psykolog, arbetade i Lillhagskyrkan 2023-02-10

Intervju med Anita Hagman, lärare vid Studieverksamheten 2023-01-13

Litteratur

Blanck, Anton *Vägen till professionalisering – om arbetsterapins introduktion i Sverige, teori och praktik i tidskriften Arbetsteraeputen och på Ulleråkers sjukhus* i Uppsala Medicinhistoriska förenings årsskrift 2018

[Uppsala Medicinhistoriska förenings årsskrift – Uppsala medicinhistoriska förening \(uppsalamedhist.se\)](https://www.uppsalamedhist.se/)

Losman, Beata *Förvaltningshistorik* (1998)
[Förvaltningshistorik \(riksarkivet.se\)](https://www.riksarkivet.se/Forvaltningshistorik)

Punell, Georg *Farväl Lillhagen* (1995)

Sanner, Inga *Den psykiska ohälsans historia* i *Framtider* nr 3 2009
https://www.iffs.se/media/1433/framtider_nr3_2009_den_psykiska_ohalsans_historia.pdf

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Del 2. Stadsbyggnadskontoret/Göteborgs Stadsmuseum
https://goteborgsstadsmuseum.se/uploads/2021/05/bevarandeprogram_gbg_vol_2_del_2.pdf

White, Eva *Lillhagenmålarna* (1989)

Artiklar

[Psykodynamisk psykoterapi - Socialstyrelsen](#)

[P V Hakon Sjögren - Svenskt Biografiskt Lexikon \(riksarkivet.se\)](#)

Medicinhistoriska museet

Östra Hamngatan 11,
411 10 Göteborg
+46 (0) 31-342 05 30
medicinhistoriska.su@vgregion.se

<https://medicinhistoriska.sahlgrenska.se>